DOI: 10.35774/SF2026.03.085
УДК 658.14

Ольга КНЕЙСЛЕР
доктор економічних наук, професор, Західноукраїнський національний, університет, Тернопіль, Україна, olgakne@gmail.com
ORCID ID: 0009-0004-1521-923X
Богдан ПРОКОПЧУК
аспірант, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна, Prokopchuk1235@gmail.com
ORCID ID: 0009-0005-1625-3023

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ КОМПЛЕКСНОГО ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Вступ. *В умовах економічної нестабільності та зростання впливу ризиків ефективне фінансове забезпечення є важливою передумовою надійного функціонування і сталого розвитку аграрних підприємств. Воєнні виклики, обмежений доступ до фінансових ресурсів і мінливість економічного середовища посилюють необхідність удосконалення методичних підходів до оцінювання рівня фінансового забезпечення. Комплексне оцінювання дає змогу визначити фінансовий потенціал підприємств, виявити проблемні аспекти та сформувати інформаційну основу для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. Зважаючи на це, актуальним є розроблення сучасного методичного інструментарію оцінювання фінансового забезпечення аграрних підприємств, здатного забезпечити об'єктивність результатів і підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами.*

Мета *– систематизувати методичні підходи та розробити методичний інструментарій до комплексного оцінювання фінансового забезпечення аграрних підприємств з урахуванням сучасних викликів і загроз.*

Результати*. Узагальнено існуючі методичні підходи до оцінювання фінансового забезпечення аграрних підприємств, здійснено їхній аналіз та виокремлено переваги й недоліки. Розроблено методичний інструментарій комплексного оцінювання фінансового забезпечення аграрних підприємств, який базується на розрахунку інтегрального показника, що поєднує систему фінансових показників, згрупованих за напрямами аналітичного дослідження: джерелами формування, напрямами розподілу, ефективністю використання та оборотністю фінансових ресурсів. Систематизовано фінансові показники оцінювання фінансового забезпечення, визначено їхнє рекомендоване значення.*

Висновки*. Запропонований методичний інструментарій забезпечує комплексне оцінювання рівня фінансування аграрних підприємств, виявлення проблемних аспектів формування, розподілу й використання фінансових ресурсів, а також формує інформа-*

© Ольга Володимирівна Кнейслер, Богдан Олександрович Прокопчук, 2026

ційне підґрунтя для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень щодо підвищення ефективності фінансового управління.

Ключові слова: *аграрні підприємства, фінансові ресурси, фінансове забезпечення, джерела формування фінансових ресурсів, методичний інструментарій, оцінювання фінансового забезпечення.*

Табл.: 1, рис.: 1, форм.: 4, бібл.: 19.

Olga KNEYSLER
Dr. Sc. (Economics), Prof., West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine,
olgakne@gmail.com
ORCID ID: 0009-0004-1521-923X
Bohdan PROKOPCHUK
Postgraduate student, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine,
Prokopchuk1235@gmail.com
ORCID ID: 0009-0005-1625-3023

METHODOLOGICAL TOOLKIT FOR COMPREHENSIVE ASSESSMENT OF FINANCIAL SECURITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Introduction. *In conditions of economic instability and increasing risk exposure, effective financial provision is an important prerequisite for the reliable functioning and sustainable development of agricultural enterprises. Military challenges, limited access to financial resources, and the volatility of the economic environment increase the need to improve methodical approaches to assessing the level of financial provision. A comprehensive assessment makes it possible to determine the financial potential of enterprises, identify problem aspects, and form an information basis for making informed management decisions*

The purpose *of the article is to systematize methodical approaches and develop methodical tools for a comprehensive assessment of the financial provision of agricultural enterprises, taking into account modern challenges and threats.*

Results*. Existing methodical approaches to assessing the financial provision of agricultural enterprises are summarized, their analysis is conducted, and advantages and disadvantages are identified. A methodical tools for a comprehensive assessment of the financial provision of agricultural enterprises is developed, which is based on the calculation of an integral indicator that combines a system of financial indicators grouped by areas of analytical research: sources of formation, areas of distribution, efficiency of use, and turnover of financial resources.*

Conclusions*. The proposed methodical tools provide a comprehensive assessment of the level of financial provision for agricultural enterprises, identify problematic aspects of the formation, distribution and use of financial resources, and also form an information basis for making informed management decisions to improve the efficiency of financial management.*

Keywords: *agricultural enterprises, financial resources, financial provision, sources of financial resources formation, methodical tools, assessment of financial provision.*

JEL Classification: Q14, G32, C43.

Постановка проблеми. Фінансове забезпечення є однією із ключових передумов ефективного функціонування і розвитку підприємства, оскільки відображає процес мобілізації, розподілу та використання його фінансових ресурсів. Особливої уваги дослідження фінансового забезпечення набуває для аграрних підприємств, діяльність яких характеризується специфічними особливостями й умовами, що суттєво впливають на достатність фінансового потенціалу, раціональність його розподілу та результативність використання. Ефективне фінансове забезпечення аграрного підприємства створює умови для безперервного здійснення господарської діяльності, реалізації інвестицій, своєчасного виконання фінансових зобов'язань і підтримання належного рівня конкурентоспроможності. Забезпечення достатнього обсягу фінансових ресурсів та досягнення високої ефективності їхнього використання потребує ухвалення обґрунтованих управлінських рішень, інформаційною основою яких є результати аналізу й оцінювання системи фінансових показників, що комплексно характеризують процес руху фінансових ресурсів підприємства. Відповідно до цього зростає потреба в розробленні методичного інструментарію, який дасть змогу комплексно оцінити фінансове забезпечення аграрних підприємств з урахуванням особливостей фінансування їхньої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні аспекти аналітичного дослідження фінансового забезпечення аграрних підприємств висвітлювали у своїх працях В. Бечко, О. Прокопчук [1], А. Буряк, С. Бойко, І. Дем'яненко [2], Л. Дорохова, Л. Недільська [3], Н. Кошарська [4], Л. Кустріч [5], І. Мушеник, О. Бурлаков [6], Ю. Негода, Д. Конюхов [7], О. Рубай [8], І. Томашук [9], С. Чигринець [10] та ін. Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених проблемам аналізу й оцінки фінансового забезпечення підприємств, існує потреба в удосконаленні методичних підходів до здійснення комплексної оцінки фінансового забезпечення аграрних підприємств, що дасть змогу проаналізувати показники формування, розподілу, використання та оборотності фінансових ресурсів і розраховувати сукупний рівень фінансового забезпечення аграрного підприємства.

Мета статті полягає в узагальненні наявних методичних підходів до оцінки фінансового забезпечення аграрних підприємств, визначенні їхніх переваг та недоліків, а також в обґрунтуванні комплексного підходу до оцінювання фінансового забезпечення, який враховує формування, розподіл, використання та оборотність фінансових ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Комплексне оцінювання фінансового забезпечення аграрних підприємств є доволі актуальним як з теоретичного, так і практичного погляду, оскільки його результати створюють фундамент для ефективного управління фінансовими ресурсами та довгострокового розвитку аграрного бізнесу. Сучасні умови функціонування аграрних підприємств підтверджують недостатній рівень аналітичного дослідження їхнього фінансового забезпечення, що негативно відображається на результатах діяльності та зумовлює виникнення заборгованості перед іншими суб'єктами фінансових відносин. Наразі не розроблено методику комплексного аналітичного дослідження фінансового забезпечення, яка дала б змогу врахувати й оцінити напрями формування, розподілу, використання та оборотності фінансових ресурсів.

Зауважимо, що під час проведення оцінки фінансового забезпечення аграрних підприємств необхідно врахувати особливості їхньої діяльності, а саме:

- залежність від природно-кліматичних умов, що впливає на обсяги виробни-

цтва, доходи та власні джерела фінансування бізнесу;
- сезонний характер, що зумовлює нерівномірність грошових надходжень від операційної діяльності в часі;
- тривалий виробничий цикл між періодами вкладення коштів та отримання доходу, що віжображається на спроможності аграрних підприємств постійно підтримувати достатній рівень ліквідності та платоспроможності;
- специфіку структури активів, що пояснюється наявністю поточних та довгострокових біологічних активів, а також вагомою часткою вартості земельних ресурсів у первісній вартості основних засобів;
- наявність бюджетних дотацій і пільгових кредитів у джерелах фінансування активів в результаті участі аграрних підприємств в різних державних програмах, асоційованих Міністерством аграрної політики та продовольства України і банками в межах програм "Доступні кредити";
- високу залежність від цінової політики як на ринку сировини та матеріалів, так і на ринках збуту, що суттєво впливає на ефективність діяльності підприємств у різних періодах їхньої діяльності;
- обмеженні умови доступу до кредитів, що зумовлено високими відсотковими ставками.

Більшість наукових праць, спрямованих на оцінювання фінансового забезпечення аграрних підприємств, зосереджені на використанні показників обсягів власного та позикового капіталу, а також джерел формування фінансових ресурсів та їхньої структури. Зокрема, О. В. Рубай для аналізу діяльності сільськогосподарських підприємств використовує показники власного капіталу, довгострокового та короткострокового позикового капіталу, що дає змогу визначити співвідношення власних і залучених коштів та рівень залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування [8, с. 40–41]. Перевагою такого підходу є можливість оцінити фінансову незалежність підприємства, проте він не враховує ефективність використання залучених фінансових ресурсів і результативність їхнього впливу на діяльність підприємства.

В. П. Бечко та О. Т. Прокопчук пропонують здійснювати оцінювання за показниками власного капіталу, довгострокових і поточних зобов'язань, забезпечень майбутніх витрат і доходів майбутніх періодів [1, с. 49]. Такий підхід забезпечує більш повну характеристику структури фінансових ресурсів, однак залишає поза увагою показники їхньої оборотності, прибутковості й ефективності використання.

Окремі дослідники поряд із характеристикою структури джерел фінансування використовують показники власного оборотного капіталу, рентабельності капіталу, капіталовіддачі, тривалості обороту капіталу та коефіцієнта автономії [11, с. 335–342]. Автори зосереджують увагу на поєднанні оцінки достатності фінансових ресурсів із визначенням ефективності їхнього використання. Проте такий підхід не охоплює аналіз напрямів розподілу фінансових ресурсів та їхньої комплексної взаємодії.

Окремий напрям досліджень присвячений оцінюванню фінансового забезпечення інвестиційної діяльності аграрних підприємств, у межах якого джерела фінансування поділяють на внутрішні та зовнішні [7]. Це дає змогу оцінити інвестиційний потенціал підприємства та диверсифікувати джерела фінансування, при цьому враховано лише інвестиційний аспект фінансового забезпечення та не відображено загальний стан фінансових ресурсів підприємства.

У дослідженні окремих видів діяльності аграрних підприємств важливе значення має аналіз потенційних і фактичних

джерел фінансування, зокрема: прибуток, амортизаційні відрахування, бюджетні кошти, банківські кредити, лізинг, кошти іноземних інвесторів, страхові виплати та додаткові внески до статутного капіталу [12, с. 6]. Заслуговує на увагу деталізація джерел фінансового забезпечення, однак не передбачено оцінювання результативності використання фінансових ресурсів та вплив на фінансовий стан підприємства.

Н. М. Кошарська пропонує оцінювати фінансове забезпечення підприємств агропромислового комплексу за показниками фінансових результатів, ефективності діяльності та державної підтримки [4, с. 195–196]. Запропонований підхід дає можливість оцінити вплив фінансових результатів і бюджетної підтримки на розвиток підприємств, однак не враховує роль позикового капіталу, структуру фінансування та показники оборотності фінансових ресурсів, що обмежує комплексність оцінювання.

У працях С. В. Чигринця [10], І. В. Томашук та І. О. Томашук [9] рівень фінансового забезпечення визначено на основі інтегрального показника, сформованого шляхом агрегування системи часткових індикаторів. Перевагою методичного підходу авторів є формування узагальнюючої характеристики рівня фінансового забезпечення підприємства. Водночас інтегральний показник значною мірою залежить від вибору системи показників, методики їхнього нормування та визначення вагових коефіцієнтів, що може впливати на об'єктивність кінцевих результатів.

Зважаючи на те, що основними функціональними особливостями фінансового забезпечення підприємств, зокрема аграрних, є формування, використання та нагромадження фінансових ресурсів у контексті виконання завдань фінансової діяльності та забезпечення розвитку [6, с. 136], досліджено наявні методичні підходи до аналізу й оцінювання фінансових ресурсів. Загалом найбільш поширеним є підхід, відповідно до якого аналіз фінансових ресурсів аграрних підприємств здійснюється на підставі показників власного капіталу, довгострокових і поточних зобов'язань, що дає можливість визначити динаміку власного та позикового капіталу, а також їхню частку у загальних джерелах фінансування [2, с. 113]. Практичну цінність має простота оцінювання структури фінансових ресурсів і рівня фінансової незалежності підприємства. Водночас поза увагою залишається оцінка ефективності використання сформованих фінансових ресурсів та їхній вплив на результати господарської діяльності.

Л. М. Дорохова та Л. В. Недільська в контексті оцінювання ефективності управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств пропонують використовувати показники рентабельності, ліквідності, ділової та фінансової активності [3, с. 243]. Подібний підхід подано і в праці Л. О. Кустріч, де показники згруповано за такими напрямами, як оборотність власного капіталу та зобов'язань, фінансова стабільність, ліквідність і платоспроможність, ділова активність та ефективність господарської діяльності [5, с. 20–23]. Позитивними аспектами зазначених підходів є комплексне поєднання оцінювання фінансового стану підприємства з аналізом ефективності використання фінансових ресурсів. Водночас вони орієнтовані переважно на результати фінансового аналізу й недостатньо враховують особливості формування та нагромадження фінансових ресурсів. Зазначені показники дають змогу оцінити окремі етапи руху фінансових ресурсів: фінансова активність характеризує процес їхнього формування, ліквідність і платоспроможність – можливості розподілу, ділова активність – швидкість обороту, а рентабельність – ефективність використання та здатність до нагромадження.

Крім того, у процесі оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів широко застосовують показники прибутку та коефіцієнти рентабельності, що характеризують результативність використання фінансових ресурсів, вкладених в активи підприємства [13, с. 121–122]. Такий підхід дає змогу визначити економічну ефективність використання фінансових ресурсів, однак зосереджується переважно на кінцевих фінансових результатах, не враховуючи процес їхнього формування та структуру джерел фінансування.

На відміну від попередніх напрацювань, Ю. М. Нікольчук та О. О. Лопатовська пропонують здійснювати оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів на основі комплексної моделі, яка враховує дохід від використання власних і позикових засобів, обсяги власних і позикових засобів, а також їхню частку в загальному обсязі фінансових ресурсів підприємства [14, с. 64]. Запропонована модель розширює можливості оцінювання за рахунок одночасного врахування структури фінансових ресурсів і результатів їхнього використання, однак її аналітичні можливості залишаються обмеженими через відсутність показників ліквідності, оборотності, платоспроможності й інших характеристик, необхідних для комплексного оцінювання фінансового забезпечення підприємства.

Оцінювання фінансового забезпечення аграрних підприємств тісно пов'язане з фінансовим аналізом їхньої діяльності, оскільки обидва напрями дослідження спрямовані на визначення ефективності формування та використання фінансових ресурсів. Зокрема, зважаючи на досвід іноземних країн, найбільш поширеними напрямами фінансового аналізу є оцінювання ліквідності, прибутковості, ділової активності, позицій підприємства на ринку капіталу та рівня боргової залежності [15, с. 75]. Перевагою такого підходу є комплексна характеристика фінансового стану підприємства, проте його основною метою є оцінювання фінансової стійкості та результатів діяльності, а не безпосередньо фінансового забезпечення як процесу формування, розподілу, та використання фінансових ресурсів.

Існуючі методичні підходи характеризують окремі складові фінансового забезпечення аграрних підприємств: структуру джерел фінансування, фінансовий стан, ефективність використання ресурсів або результати фінансової діяльності. Водночас відсутній універсальний методичний підхід, який комплексно поєднував би оцінювання процесів формування, розподілу, використання, оборотності та нагромадження фінансових ресурсів. Це обумовлює необхідність розроблення інтегрованого методичного інструментарію комплексного оцінювання фінансового забезпечення аграрних підприємств.

Узагальнення існуючих методичних підходів дає підстави стверджувати, що в науковій літературі відсутня цілісна система напрямів оцінювання фінансового забезпечення аграрних підприємств. Більшість авторів використовують показники, які традиційно застосовують для оцінювання фінансового стану, фінансової стійкості чи ефективності діяльності підприємства, що не забезпечує комплексного дослідження фінансового забезпечення як окремого об'єкта аналізу. Враховуючи економічну сутність фінансового забезпечення, яка полягає у формуванні, розподілі та використанні фінансових ресурсів, пропонуємо здійснювати його оцінювання за такими взаємопов'язаними напрямами: 1) джерелами формування фінансових ресурсів; 2) напрямами розподілу фінансових ресурсів; 3) ефективністю використання фінансових ресурсів; 4) оборотністю фінансових ресурсів (рис. 1).

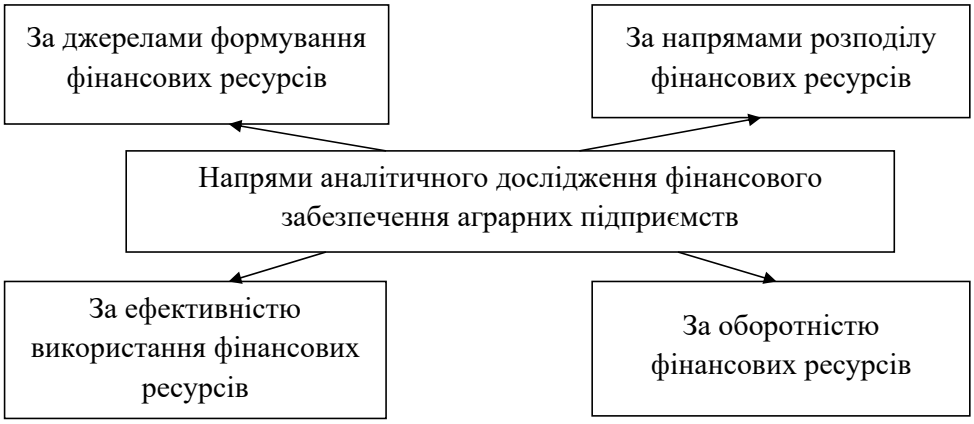

Рис. 1. Напрями аналітичного дослідження фінансового забезпечення аграрних підприємств*

* Побудовано авторами.

Запропонована система напрямів оцінювання охоплює повний цикл руху фінансових ресурсів аграрного підприємства – від їх формування і розподілу до використання та оборотності, що забезпечує комплексне оцінювання фінансового забезпечення.

Кожен із запропонованих напрямів оцінювання дає змогу дослідити окремі аспекти руху фінансових ресурсів аграрного підприємства, а їхнє сукупне використання забезпечує комплексну характеристику рівня фінансового забезпечення. Зокрема:

- оцінювання джерел формування фінансових ресурсів передбачає аналіз структури джерел фінансування активів за рахунок власного, позикового та залученого капіталу, що дає змогу визначити рівень фінансової стійкості, автономії та залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування;
- оцінювання напрямів розподілу фінансових ресурсів ґрунтується на аналізі структури фінансування оборотних і необоротних активів, а також показників ліквідності та платоспроможності, що характеризують здатність підприємства своєчасно виконувати поточні фінансові зобов'язання;
- оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів базується на розрахунку показників рентабельності, які відображають результативність використання фінансових ресурсів, інвестованих в оборотні й необоротні активи, а також капіталізованих у власному, позиковому та залученому капіталі;
- оцінювання оборотності фінансових ресурсів передбачає визначення швидкості обертання фінансових ресурсів, вкладених в оборотні активи та їхні окремі складові, а також капіталізованих у власному, позиковому й залученому капіталі, що дає можливість оцінити інтенсивність їхнього використання та ефективність кругообігу.

Перелік показників, які необхідно розрахувати в межах кожного із напрямів, відображено у табл. 1. Основним джерелом інформації для обчислення відносних показників є фінансова звітність аграрних підприємств.

У процесі оцінки фінансового забезпечення аграрних підприємств необхідно здійснювати розрахунки показників не менш як за п'ять останніх років, що дасть змогу в динаміці побачити їхні зміни та встановити чинники впливу. Водночас для забезпечен-

Таблиця 1

Перелік показників для здійснення аналітичного дослідження фінансового забезпечення аграрних підприємств*

Напрями дослідження	Показники	Рекомендоване значення
За джерелами формування фінансових ресурсів	Частка власного капіталу в джерелах формування активів	>50,0
	Частка залученого капіталу в джерелах формування майна	<50,0
	Частка позикового капіталу в джерелах формування майна	<50,0
	Частка довгострокового позикового капіталу в довгострокових джерелах фінансування	<50,0 зменшення
	Відношення позикового та залучено капіталу до власного капіталу	<1 зменшення
	Відношення власного капіталу до суми залученого та позикового капіталу	>1 збільшення
	Частка дотацій чи інших бюджетних коштів в джерелах формування майна	<0,1
За напрямами розподілу фінансових ресурсів	Відношення власного оборотного капіталу до вартості оборотних активів	>0,1
	Відношення поточного позикового та залученого капіталу, що вкладений в оборотні активи до вартості оборотних активів	<0,5
	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0 збільшення
	Відношення довгострокового позикового та залученого капіталу, що вкладений в оборотні активи до вартості оборотних активів	0
	Відношення власних коштів, що вкладені в необоротні активи до вартості необоротних активів	>0,5
	Відношення поточного позикового та залученого капіталу, що вкладений в необоротні активи до вартості необоротних активів	0
	Відношення довгострокового позикового та залученого капіталу, що вкладений в необоротні активи до вартості необоротних активів	<0,5
	Відношення поточних активів і поточних пасивів	>1
	Відношення абсолютно та швидколіквідних активів до поточних пасивів	0,6-0,8
	Відношення абсолютно ліквідних активів до поточних пасивів	>0 збільшення
За ефективністю використання фінансових ресурсів	Рентабельність майна	>0 збільшення
	Рентабельність оборотних активів	>0 збільшення
	Рентабельність запасів	>0 збільшення
	Рентабельність поточних біологічних активів	>0 збільшення
	Рентабельність необоротних активів	>0 збільшення
	Рентабельність продукції	>0 збільшення
	Рентабельність діяльності	>0 збільшення
	Рентабельність власного капіталу	>0 збільшення
	Рентабельність позикового капіталу	>0 збільшення
	Рентабельність залученого капіталу	>0 збільшення
За оборотністю фінансових ресурсів	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	>1 збільшення
	Коефіцієнт оборотності запасів	>1 збільшення
	Коефіцієнт оборотності поточних біологічних активів	>1 збільшення
	Коефіцієнт оборотності клієнтської дебіторської заборгованості	>1 збільшення
	Коефіцієнт оборотності власних обігових коштів	>1 збільшення
	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	>1 збільшення
	Коефіцієнт оборотності позикового капіталу	>1 збільшення
	Коефіцієнт оборотності залученого капіталу	>1 збільшення

* Складено на основі [16–18].

ня об'єктивності та репрезентативності результатів оцінювання доцільно здійснювати аналітичне дослідження на вибірці не менше п'яти аграрних підприємств. Такий підхід дає змогу не лише проаналізувати динаміку зміни показників у часі, а й здійснити порівняльне оцінювання між суб'єктами господарювання, виявити їхні сильні та слабкі сторони, визначити відносні конкурентні переваги й обґрунтувати напрями підвищення рівня фінансового забезпечення.

Під час аналізу формування, розподілу, використання та оборотності фінансових ресурсів важливим напрямом методичної роботи є обчислення сукупного рівня фінансового забезпечення аграрного підприємства за рахунок методів інтегральної оцінки. Визначення сукупного рівня фінансового забезпечення аграрного підприємства базується на таких етапах:

1. Вибір об'єктів здійснення інтегральної оцінки (аграрні підприємства в межах країни, регіону чи однакові за обсягами діяльності).

2. Розрахунок відносних показників за напрямами аналітичного дослідження по кожному із об'єктів дослідження.

3. Перетворення усіх відносних показників у стандартизовану форму, тобто приведення їх до єдиної шкали вимірювання шляхом порівняння з найкращим значенням в сукупності.

4. Розрахунок групових інтегральних індексів фінансового забезпечення за: джерелами формування фінансових ресурсів; напрямами розподілу фінансових ресурсів; ефективністю використання фінансових ресурсів; оборотністю фінансових ресурсів.

5. Визначення скупного рівня фінансового забезпечення аграрного підприємства на основі результатів обчислення групових інтегральних індексів фінансового забезпечення в межах чотирьох визначених напрямів.

Стандартизацію усіх відносних (часткових) показників пропонуємо здійснювати за методом нормалізації, який передбачає розподіл усіх показників на стимулятори (позитивним для підприємств у напрямі фінансового забезпечення є їхнє збільшення) та дестимулятори (позитивним для підприємств є їхнє зниження в динаміці).

– для показників стимуляторів:

$$\Pi_{ij} = \frac{k_{ij} - k_{imin}}{k_{imax} - k_{imin}} \quad (1)$$

– для показників дестимуляторів

$$\Pi_{ij} = \frac{k_{imax} - k_{ij}}{k_{imax} - k_{imin}}, \quad (2),$$

де $П_{ij}$ – стандартизований i-й показник j-го підприємства;

k_{ij} – i-й відносний показник j-го підприємства;

k_{imax} – максимальне значення i-го показника з-поміж аналогічних показників усіх підприємств;

k_{imik} – мінімальне значення i-го показника з-поміж аналогічних показників усіх підприємств [19, с 62].

За результатами стандартизації фінансових показників можна обчислити групові інтегральні індекси щодо кожного із обраних об'єктів і протягом усіх років проведення аналізу. Групові інтегральні індекси варто обчислювати за допомогою формули середньої геометричної. Зважаючи на те, що окремі показники можуть мати від'ємні значення, варто застосувати формулу середньої геометричної модифікованої:

$$I_{ф.з.г} = \sqrt[m]{\Pi\left(\Pi_{ij} - 1\right)} - 1, \quad (3)$$

де $I_{ф.з.г}$ – груповий інтегральний індекс фінансового забезпечення;

$П_{ij}$ – стандартизований i-й показник j-го підприємства в межах певного напряму, за яким здійснюється обчислення групового інтегрального індексу;

m – кількість відносних показників в межах певного напряму, за яким здійснюється обчислення групового інтегрального індексу.

Сукупний рівень фінансового забезпечення аграрного підприємства визначаємо на основі групових інтегральних індексів, а саме, як середню арифметичну групових інтегральних індексів:

$$P_{ф.з.} = \frac{I_{ф.з.ф.} + I_{ф.з.р.} + I_{ф.з.в.} + I_{ф.з.о.}}{4}, \quad (4)$$

де $P_{ф.з}$ – сукупний рівень фінансового забезпечення аграрних підприємств;

$I_{ф.з.ф.}$ – груповий інтегральний індекс фінансового забезпечення за джерелами формування фінансових ресурсів;

$I_{ф.з.р.}$ – груповий інтегральний індекс фінансового забезпечення за напрямами розподілу фінансових ресурсів;

$I_{ф.з.в.}$ – груповий інтегральний індекс фінансового забезпечення за ефективністю використання фінансових ресурсів;

$I_{ф.з.о.}$ – груповий інтегральний індекс фінансового забезпечення за оборотністю фінансових ресурсів.

Максимальне значення інтегрального індексу (сукупного рівня фінансового забезпечення) свідчить про найвищий рівень фінансового забезпечення серед досліджуваних аграрних підприємств. Отже, підприємство, яке посідає перше місце за величиною інтегрального індексу, слід вважати таким, що найефективніше здійснює формування, розподіл і використання фінансових ресурсів.

Результати комплексного оцінювання фінансового забезпечення аграрних підприємств за обраною методикою дають змогу: оцінити структуру джерел формування фінансових ресурсів та напрями їхнього розподілу; ідентифікувати фінансові ризики, пов'язані зі структурою джерел фінансування діяльності підприємства; установити раціональність використання власних, позикових і залучених фінансових ресурсів; визначити ефективність використання фінансових ресурсів у розрізі джерел формування та напрямів розподілу; оцінити швидкість оборотності фінансових ресурсів і ефективність їхнього кругообігу; охарактеризувати рівень ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості аграрних підприємств; виявити сильні та слабкі сторони фінансового забезпечення діяльності підприємств; визначити резерви підвищення ефективності використання фінансових ресурсів і збільшення обсягів власного капіталу; оцінити потенціал підприємства щодо нагромадження капіталу та забезпечення довгострокового розвитку; сформувати інформаційне підґрунтя для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на підвищення рівня фінансового забезпечення та зміцнення конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Висновки. На основі вищезазначеного можна зробити висновки, що наявні методичні підходи до оцінювання фінансового забезпечення аграрних підприємств переважно орієнтовані на аналіз окремих аспектів фінансової діяльності, зокрема структури джерел фінансування, фінансового стану, ефективності використання капіталу або фінансових результатів. Водночас відсутність комплексного підходу, який охоплював би усі етапи руху фінансових ресурсів, обмежує можливості формування об'єктивної оцінки рівня фінансового забезпечення та ухвалення ефективних управлінських рішень. Це обумовило необхідність удосконалення методичного інструментарію оцінювання фінансового забезпечення аграрних підприємств на основі інтегрованого підходу.

Запропоновано методичний інструментарій, який забезпечує комплексне оцінювання фінансового забезпечення аграрних підприємств за напрямами формування, розподілу, використання та оборотності фі-

нансових ресурсів із подальшим визначенням інтегрального рівня фінансового забезпечення. Його практичне застосування дає змогу здійснювати об'єктивне порівняння підприємств, виявляти сильні та слабкі сторони їхнього фінансового забезпечення, ідентифікувати резерви підвищення ефективності використання фінансових ресурсів і формувати інформаційно-аналітичне підґрунтя для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на зміцнення фінансової стійкості, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення довгострокового розвитку аграрних підприємств.

Список використаних джерел

1. Бечко В. П., Прокопчук О. Т. Оцінка сучасного стану фінансового забезпечення підприємств аграрної галузі. Збірник наукових праць Уманського національного університету. 2017. № 90. С. 46–61. URL : https://journal.udau.edu.ua/assets/files/90/Ekon/Ukr/4.pdf.

2. Буряк А. В., Бойко С. В., Дем'яненко І. В. Фінансування аграрних підприємств: аналіз довгострокових трендів та структурних зрушень. Економіка та управління АПК. 2021. № 2. С. 110–118. URL : https://doi.org/10.33245/2310-9262-2021-169-2-110-118.

3. Дорохова Л. М., Недільська Л. В. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. Бізнес Інформ. 2017. № 1. С. 241–246. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2017_1_39.

4. Кошарська Н. М. Аналіз фінансового забезпечення діяльності підприємств агропромислового комплексу. Науковий вісник НЛТУ України. 2015. № 252. С. 193–197. URL : https://nv.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/1036.

5. Кустріч Л. О. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств на регіональному рівні. Агросвіт. 2018. № 1. С. 18–24. URL : http://www.agrosvit.info/pdf/1_2018/4.pdf.

6. Мушеник І. М., Бурлаков О. С. Оцінка стану фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. Сталий розвиток економіки. 2017. № 2. С. 133–138. URL : https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/284.

7. Негода Ю. В., Конюхов Д. А. Оцінка фінансового забезпечення інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Економіка та суспільство. 2025. № 78. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-1.

8. Рубай О. Оцінка стану фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. Аграрна економіка. 2019. Т. 12, № 1–2. С. 38–43. URL : https://agrarianeconomy.lnup.edu.ua/images/docs/ae_2019_12_1-2/6.pdf.

9. Томашук І. В., Томашук І. О. Оцінка фінансового забезпечення функціонування та розвитку сільськогосподарських підприємств. Modern Economics. 2022. № 34. С. 104–115. https://doi.org/10.31521/modecon.V34(2022)-15.

10. Чигринець С. Оцінка стану фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. Věda a perspektiv. 2024. № 1. С. 271–280. https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-1(32)-271-280.

11. Зеленський С. М., Алєшугіна Н. О., Зеленська О. О. Оцінка фінансового забезпечення та ефективності управління фінансовими ресурсами вітчизняного готельно-ресторанного бізнесу. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2026. № 1. С. 333–345. https://doi.org/10.25140/2411-5215-2026-1(45)-333-345.

12. Myniv R., Batyuk R. Methodological aspects of financial support investment and innovation development of agricultural enterprises. Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Economical Sciences. 2023. Vol. 25. No. 102. P. 3–10. https://doi.org/10.32718/nvlvet-e10201.

13. Лобачева І. Ф., Коцеруба Н. В., Поліщук Н. В. Економічний аналіз ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. Приазовський економічний вісник. 2022.

№ 1. С. 119–125. https://doi.org/10.32840/2522-4263/2022-1-20.

14. Нікольчук Ю. М., Лопатовська О. О. Ефективність використання фінансових ресурсів підприємства: теоретико-методичні та практичні аспекти оцінки. Трансформаційна економіка. 2023. № 4. С. 59–65. https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-4-11.

15. Baran Dušan, Pastýr Andrej, Baranová Daniela. Financial Analysis of a Selected Company. Research Papers Faculty of Materials Science and Technology Slovak University of Technology, Sciendo. 2016. Vol. 24. P. 73–92. URL : https://reference-global.com/download/article/10.1515/rput-2016-0008.pdf.

16. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств: Рекомендації Центральної спілки споживчих товариств України від 28.07.2006. № v0006626-06. URL : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0006626-06#Text.

17. Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації : Наказ Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01.

18. Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій : Наказ Агентства з питань запобігання банкрутства підприємств та організацій від 23.02.1998 р. № 22. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text.

19. Захожай В. Б., Корецька О. В. Методика розрахунку інтегрального показника інноваційної спрямованості підприємств. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом (МАУП). 2015. № 44. С. 158–165. URL : https://journals.maup.com.ua/journal/44_2015/5.pdf.

References

1. Bechko, V., Prokopchuk, O. (2017). Otsinka suchasnoho stanu finansovoho zabezpechennia pidpryiemstv ahrarnoi haluzi [Assessment of the current state of financial support for agricultural enterprises]. Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho natsionalnoho universytetu – Collection of Scientific Papers of Uman National University, 90, 46–61. Available at: https://journal.udau.edu.ua/assets/files/90/Ekon/Ukr/4.pdf .

2. Buryak, A., Boyko, S., Demiyanenko, I. (2021). Finansuvannia ahrarnykh pidpryiemstv: analiz dovhostrokovykh trendiv ta strukturnykh zrushen [Financing of agricultural enterprises: analysis of long-term trends and structural shifts]. Ekonomika ta upravlinnia APK – Economics and Management of the Agro-Industrial Complex, 2, 110–118. https://doi.org/10.33245/2310-9262-2021-169-2-110-118.

3. Dorohova, L., Nedilska, L. (2017). Otsinka efektyvnosti vykorystannia finansovykh resursiv silskohospodarskykh pidpryiemstv [Assessment of the effectiveness of the use of financial resources of agricultural enterprises]. Biznes Inform – Business Inform, 1, 241–246. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2017_1_39.

4. Kosharska, N. (2015). Analiz finansovoho zabezpechennia diialnosti pidpryiemstv ahropromyslovoho kompleksu [Analysis of financial support for the activities of agro-industrial complex enterprises]. Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy – Scientific Bulletin of the National Technical University of Ukraine, 25, 193–197. Available at: https://nv.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/1036.

5. Kustrich, L. (2018). Otsinka efektyvnosti vykorystannia finansovykh resursiv silskohospodarskykh pidpryiemstv na rehionalnomu rivni [Assessment of the effectiveness of the use of financial resources of agricultural enterprises at the regional level]. Agrosvit, 1, 18–24. Available at: http://www.agrosvit.info/pdf/1_2018/4.pdf.

6. Mushenyk, I., Burlakov, O. (2017). Otsinka stanu finansovoho zabezpechennia silskohospodarskykh pidpryiemstv [Assessment of the state of financial support of agricultural enterprises]. Stalyi rozvytok ekonomiky — Sustainable Development of the Economy, 2, 133–138. Available at: https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/284.

7. Negoda, Yu., Konyukhov, D. (2025). Otsinka finansovoho zabezpechennia investytsiinoi diialnosti silskohospodarskykh pidpryiemstv [Assessment of financial support for investment activities of agricultural enterprises]. Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society, 78. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-1.

8. Rubay, O. (2019). Otsinka stanu finansovoho zabezpechennia silskohospodarskykh pidpryiemstv [Assessment of the state of financial support of agricultural enterprises]. Ahrarna ekonomika – Agrarian Economy, 12 (1–2), 38–43. Available at: https://agrarianeconomy.lnup.edu.ua/images/docs/ae_2019_12_1-2/6.pdf.

9. Tomashuk, I., Tomashuk, I. (2022). Otsinka finansovoho zabezpechennia funktsionuvannia ta rozvytku silskohospodarskykh pidpryiemstv [Assessment of financial support for the functioning and development of agricultural enterprises]. Modern Economics, 34, 104–115. https://doi.org/10.31521/modecon.V34(2022)-15.

10. Chyhrynets, S. (2024). Otsinka stanu finansovoho zabezpechennia silskohospodarskykh pidpryiemstv [Assessment of the state of financial support of agricultural enterprises]. Věda a perspektiv, 1, 271–280. https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-1(32)-271-280.

11. Zelenskyi, S. M., Alieshuhina, N. O., Zelenska, O. O. (2022). Otsinka finansovoho zabezpechennia ta efektyvnosti upravlinnia finansovymy resursamy vitchyznianoho hotelno-restorannoho biznesu [Assessment of financial support and the efficiency of financial resource management in the domestic hotel and restaurant business]. Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and Prospects of Economics and Management, 1, 333–345. https://doi.org/10.25140/2411-5215-2026-1(45)-333-345.

12. Myniv, R., Batyuk, R. (2023). Methodological aspects of financial support investment and innovation development of agricultural enterprises. Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Economical Sciences, 25 (102), 3–10. https://doi.org/10.32718/nvlvet-e10201.

13. Lobacheva, I. F., Kotseruba, N. V., Polishchuk, N. V. (2022). Ekonomichnyi analiz efektyvnosti vykorystannia finansovykh resursiv pidpryiemstva [Economic analysis of the efficiency of using financial resources of an enterprise]. Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk – Azov Economic Bulletin, 1, 119–125. https://doi.org/10.32840/2522-4263/2022-1-20.

14. Nikolchuk, Yu., Lopatovska, O. (2023). Efektyvnist vykorystannia finansovykh resursiv pidpryiemstva: teoretyko-metodychni ta praktychni aspekty otsinky [Efficiency of use of financial resources of the enterprise: theoretical, methodological and practical aspects of assessment]. Transformatsiina ekonomika – Transformational Economics, 4, 59–65. https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-4-11.

15. Baran, D., Pastyr, A., Baranova, D. (2016). Financial Analysis of a Selected Company. Research Papers Faculty of Materials Science and Technology Slovak University of Technology, Sciendo, 24, 73–92. Available at: https://reference-global.com/download/article/10.1515/rput-2016-0008.pdf.

16. Metodychni rekomendatsii z analizu i otsinky finansovoho stanu pidpryiemstv: Rekomendatsii Tsentralnoi spilky spozhyvchykh tovarystv Ukrainy vid 28.07.2006. No. v0006626-06 [Methodological Recommendations for the Analysis and Assessment of the Financial Condition of Enterprises: Recommendations of the Central Union of Consumer Societies of Ukraine]. (2006, July, 28). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0006626-06#Text

17. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok zdiisnennia analizu finansovoho stanu pidpryiemstv, shcho pidliahaiut pryvatyzatsii: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy, Fondu derzhavnoho maina Ukrainy vid 26.01.2001 r. № 49/121 [On Approval of the Regulation on the Procedure for Conducting an Analysis of the Financial Condition of Enterprises Subject to Privatization: Order of the Ministry of Finance of Ukraine, State Property

Fund of Ukraine]. (2001, January, 26). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01.

18. Pro zatverdzhennia Metodyky intehralnoi otsinky investytsiinoi pryvablyvosti pidpryiemstv ta orhanizatsii: Nakaz Ahentstva z pytan zapobihannia bankrutstva pidpryiemstv ta orhanizatsii vid 23.02.1998 r. № 22 [On Approval of the Methodology for the Integrated Assessment of the Investment Attractiveness of Enterprises and Organizations: Order of the Agency for the Prevention of Bankruptcy of Enterprises and Organizations]. (1998, February, 23). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text

19. Zakhozhai, V., Koretska, O. (2015). Metodyka rozrakhunku intehralnoho pokaznyka innovatsiinoi spriamovanosti pidpryiemstv [Methodology for calculating the integral indicator of the innovation orientation of enterprises]. Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi Akademii upravlinnia personalom (MAUP) – Scientific Works of the Interregional Academy of Personnel Management (IAPM), 44, 158–165. Available at: https://journals.maup.com.ua/journal/44_2015/5.pdf.